

Türkiye’de 2025 Yılı Yaz Döneminde Yaşanan Orman Yangınlarına Ait Sosyal Medyada Paylaşılan Yanlış Bilgiler Üzerine Bir Araştırma

Alp Şahin Çiçeklioğlu*¹ ¹ Mersin Üniversitesi, Rektörlük, Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü, Mersin, Türkiye

AKÇIK ERİŞİM

*SORUMLU YAZAR

Alp Şahin ÇİÇEKLİOĞLU

 alpsahin@mersin.edu.tr

GELİŞ 29 Ağustos 2025

KABUL 27 Kasım 2025

ATIF

Çiçeklioğlu, A. Ş. (2025). Türkiye’de 2025 yılı yaz döneminde yaşanan orman yangınlarına ait sosyal medyada paylaşılan yanlış bilgiler üzerine bir araştırma. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 21(2), 235–245.

<https://doi.org/10.58816/duzceod.1773735>

TELİF HAKKI

© 2025 Çiçeklioğlu. Bu, [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 \(CC BY-NC\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makaledir. Bu lisans, orijinal yazar(lar)a ve kaynağa uygun şekilde atıfta bulunulması, lisansa bir bağlantı sağlanması ve yapılan değişikliklerin belirtilmesi koşuluyla, ticari olmayan amaçlarla herhangi bir ortam veya formatta kullanıma, paylaşmaya, uyarlamaya, dağıtmaya ve çoğaltmaya izin verir.

Bu araştırma, 2025 yılı yaz döneminde Türkiye’de gerçekleşen orman yangınları sırasında sosyal medyada yayılan yanlış bilgileri incelemektedir. Araştırmanın amacı, dolaşıma giren yanlış bilgi türlerini, içerik formatlarını ve doğrulama platformlarının müdahale biçimlerini ortaya koymaktır. Araştırma evrenini, Türkiye’de faaliyet gösteren doğrulama platformlarında 1 Haziran–1 Ağustos 2025 tarihleri arasında yayımlanan içerikler oluşturmuştur. İçerik analizi yöntemi kullanılarak 30 teyitli yanlış bilgi incelenmiştir. Bulgular, yanlış bilgilerin büyük bölümünün “uydurma” (%46,7) ve “hatalı ilişkilendirme” (%43,3) türlerinde yoğunlaştığını göstermektedir. İçerik türü bakımından en çok video (%40) ve haber metinlerinin (%36,7) kullanıldığı, doğrulama faaliyetlerinde ise AA Teyit Hattı (%36,7) ve Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (%26,7) gibi resmî kaynakların daha aktif rol aldığı belirlenmiştir. Analizler, yanlış bilgilerin özellikle görsel-işitsel formatlarda daha hızlı yayıldığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak sosyal medyada yanlış bilginin önlenmesi için dijital okuryazarlığın güçlendirilmesi, doğrulama platformları ile resmî kurumlar arasında iş birliğinin artırılması ve hızlı müdahale mekanizmalarının geliştirilmesi önerilmektedir. Araştırma, afet iletişimde yanlış bilginin yönetilmesine yönelik akademik literatüre katkı sağlamakta ve politika yapıcılar için yol gösterici bulgular sunmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER

orman, orman yangınları, sosyal medya, yanlış bilgi, dezenformasyon

A Study on Misinformation Shared on Social Media Regarding Wildfires in Türkiye in the Summer of 2025

This study examined misinformation spread on social media during wildfires in Turkey in the summer of 2025. The aim of the study was to reveal the types of misinformation circulating, the content formats, and the intervention methods of verification platforms. The research universe consisted of content published on verification platforms operating in Türkiye between June 1 and August 1, 2025. Using content analysis, 30 verified pieces of misinformation were examined. The findings showed that most of the misinformation was concentrated in the categories of “fabrication” (46.7%) and “misattribution” (43.3%). In terms of content type, videos (40%) and news articles (36.7%) were the most used, while official sources such as AA Verification Line (36.7%) and the Center for Combating Disinformation (26.7%) played a more active role in verification activities. The analysis revealed that misinformation spreads more quickly in visual-auditory formats. As a result, it was recommended that digital literacy be strengthened, cooperation between verification platforms and official institutions be increased, and rapid response mechanisms be developed to prevent misinformation on social media. The study contributes to the academic literature on managing misinformation in disaster communication and provides guiding findings for policymakers.

KEYWORDS

forest, wildfire, social media, misinformation, disinformation

1. GİRİŞ

Dijital çağda sosyal medya platformları, özellikle doğal afetler ve halk sağlığı acil durumları sırasında kriz iletişimi için kritik araçlar olarak ortaya çıkmış ve durum güncellemeleri, yardım bilgileri, duygusal destek ve halkın harekete geçmesi için yollar sağlamıştır (Alexander, 2014; Seneviratne vd., 2024). 21. yüzyılın en belirgin özelliklerinden biri, bilgiye erişimin hızlanması ve bu bilginin yayılımının kontrol edilemez bir düzeye ulaşmasıdır. Özellikle sosyal medya platformları, bilginin anında küresel ölçekte paylaşılmasını sağlarken, aynı zamanda yanlış bilginin de hızla yayılmasına zemin hazırlamaktadır (Vosoughi vd., 2018). Bu durum, orman yangını gibi afet ve kriz anlarında daha kritik bir hal almakta, toplumsal paniğin artmasına, resmî kurumlara olan güvenin sarsılmasına ve müdahale süreçlerinin aksamasına neden olabilmektedir. 2025 yılında Türkiye'de yaşanan orman yangınları ve sosyal medya platformlarında dolaşıma giren yanlış bilgiler, bu durumun en çarpıcı örneklerinden birini teşkil etmektedir.

Orman yangınlarında ortaya çıkan belirsizlik karşısında bir katılım duygusu geliştirebilmek, şeffaf, açık ve tutarlı bir iletişim yönteminin uygulanmasına bağlıdır. Şeffaf ve açık iletişim, afet yönetimi sırasında kritik bilgilerin, güvenlik talimatlarının ve tahliye planlarının yayılması için bir kanal görevi görmesi nedeniyle hayati önem taşımaktadır. Bu tür bir iletişim, halkın iyi bilgilendirilmesini sağlar ve bu da resmî duyurulara göre hareket edilmesini kolaylaştırır (Hagler vd., 2021). Ayrıca, vatandaşları ve paydaşları bilgi paylaşımına aktif olarak dâhil eden açık iletişim süreci; kolektif sorumluluk duygusunu, karşılıklı desteği ve risklere ilişkin ortak bir anlayışı teşvik ederek orman yangınlarına karşı daha dirençli bir toplum yapısını teşvik edebilir (Beggs, 2018). Bu etkileşim, toplulukların çabalarını daha iyi koordine etmelerini, güvenlik yönergelerine uymalarını ve değişen orman yangını koşullarına uyum sağlamalarını sağlayarak bu olayların etkisini azaltır (Taylor vd., 2007).

Geleneksel medyada orman yangınlarıyla ilgili bilginin yayılması, kamu kurumlarının ve diğer yetkililerin açıklamaları çoğunlukla gazete ve televizyon üzerinden gerçekleşmekteydi (Taylor vd., 2007; Velez vd., 2017). Ancak sosyal medyanın yükselişi, orman yangını olayları sırasında bilginin iletilme biçimini yeniden tanımlamıştır. Gerçek zamanlı güncellemeler ve halkla etkileşimi mümkün kılan sosyal medya platformları, orman yangını iletişiminde güçlü bir araç haline gelmiştir (Houston vd., 2015; Simon vd., 2015).

Sosyal medya platformları, afet anlarında geniş kitlelere anında erişim sağlayarak tahliye emirleri ve güvenlik uyarılarının yayılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Literatür incelendiğinde, araştırmacıların bu süreci farklı dinamikler üzerinden ele aldığı görülmektedir. Örneğin Taylor vd. (2007) ile Wang vd. (2016), çalışmalarında kriz anlarında etkilenen nüfusun sosyal medyaya başvurma motivasyonlarına ve ağ üzerindeki bilgi yayılım hızına odaklanmıştır. Martínez-Rojas vd. (2018), sosyal medyanın vatandaş gazeteciliğini teşvik ederek dinamik bir bilgi ağı oluşturduğunu savunurken; Sutton ve Kuligowski (2019), bu platformlar üzerinden gelen resmi uyarıların bireylerin tahliye kararları üzerindeki davranışsal etkilerini irdelenmiştir. Orman yangınları özelinde ise Muniz-Rodriguez vd. (2020) ile Young vd. (2020), gerçek zamanlı bilgi akışının durumsal farkındalığa katkısını vaka analizleriyle ortaya koymuştur.

Ancak mevcut literatür, bilginin yayılımı ve erişimi üzerine yoğunlaşmakla birlikte, kriz anlarında dolaşıma giren yanlış bilginin (misinformation) yapısal özelliklerini ve doğrulama mekanizmalarını yeterince ele almamaktadır. Özellikle dezenformasyonun içerik formatları ve teyit platformlarının bu süreçteki rolü, güncel afetlerde daha fazla irdelenmesi gereken bir boşluk olarak öne çıkmaktadır. (Cheng, 2018; Hagler vd., 2021). Sosyal medya platformları, bilgi yayılımının ötesinde, orman yangınları sırasında topluluk oluşturmayı destekler, bölge sakinlerinin deneyimlerini paylaşmalarını ve birbirlerini desteklemelerini sağlar ve orman yangını zorluklarıyla başa çıkmada dayanışma ve karşılıklı yardımı teşvik eder (Paveglia vd., 2014; Simon vd., 2015).

Orman yangını krizi gibi doğal afetler sırasında insanların bilgiye hızlı bir şekilde erişmeleri gerekir ve güvenilir kaynaklardan net bilgiler önemli hale gelir (Eriksson, 2018; Steelman ve McCaffrey, 2013). Devlet kurumları, bilginin iletilme hızı ve vatandaşların bu platformları benimsemesi nedeniyle sosyal medyaya giderek daha fazla önem vermektedir (Eriksson ve Olsson, 2016). Afet ve kriz iletişiminde sosyal medyanın rolü üzerine yapılan araştırmalar, bu platformların üç temel işlevini öne çıkarmaktadır: kritik güncellemelerin yayılmasını sağlayan bilgilendirme, mağdurların stresle başa çıkmasına olanak tanıyan duygusal destek ve yardım kaynaklarının organize edilmesini sağlayan seferberlik. Türkiye’de yapılan çalışmalar, araştırmacıların sosyal medyanın bu çok boyutlu yapısını farklı eksenlerde ele aldıkları görülmektedir.

Kriz anlarında sosyal medyanın koordinasyon ve dayanışma işlevine odaklanan çalışmalar (Demiröz, 2020; Taşkın ve Boran, 2024; Bal ve Yılmaz, 2024), platformların sivil inisiyatifleri nasıl hızlandırdığını ortaya koyarken; (Atkan ve Çevik Ergin, 2024; Arklan ve Koçyiğit, 2024) gibi araştırmacılar, sürecin duygusal dışavurum ve toplumsal psikoloji üzerindeki yansımalarını irdelemiştir. Öte yandan literatürün önemli bir kısmı, kriz anlarında bilginin güvenilirliğine odaklanmıştır. Kavoğlu (2023), Yazar (2023) ve Koçyiğit (2023) gibi araştırmacılar, sosyal medyanın bir dezenformasyon mecrası olarak nasıl işlediğini ve yalan haberin yayılım dinamiklerini tartışmış; (Aydın ve Duğan, 2023; Ilgın ve Karagül, 2023; Ağca, 2023) ise bilgi kirliliğinin kriz yönetimini nasıl sekteye uğrattığını vaka analizleriyle detaylandırmıştır.

Hızlı bilgi akışı sağlayarak kriz yönetimini destekleyen sosyal medya platformların çift yönlü iletişim potansiyeli, literatürün de vurguladığı gibi hem fırsatlar sunarken hem de bir takım etik ve operasyonel zorluklar da beraberinde getirmektedir. Bu zorluklardan en önemlisi yanlış bilgi, özellikle sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte küresel bir sorun haline gelmiştir (Wardle ve Derakhshan, 2017). Her iki durum da toplumsal algıyı manipüle etme potansiyeline sahiptir ve afet dönemlerinde bu etki daha da artmaktadır. Akademik literatürde bu sorun bilgi bozukluğu (information disorder) olarak kavramsallaştırılmaktadır (Wardle ve Derakhshan, 2017). Yanlış bilgi ve dezenformasyon, özellikle doğal afetler sırasında toplumsal kaosa yol açan kritik sorunlar olarak ön plana çıkmaktadır.

Bilgi bozukluğu üç ana kategoriye ayrılır: Kasıtsız olarak paylaşılan hatalı veya eksik yanlış bilgi (misinformation), bilinçli olarak yanıltıcı ve genellikle siyasi, ekonomik ya da ideolojik amaçlarla kullanılan dezenformasyon (disinformation) ve gerçek bilginin bağlamından kopararak, manipüle edilerek veya özel bilgilerin ifşası yoluyla zarar verme amacı taşıyan kötü niyetli bilgi (malinformation). Wardle ve Derakhshan (2017) ise, yanlış bilginin sosyal medyada, “Parodi, Yanlış Bağlantı, Yanıltıcı İçerik, Yanlış Bağlam, Sahte İçerik, Manipüle Edilmiş İçerik ve Uydurulmuş İçerik” olarak yedi farklı biçimde ortaya çıktığını belirtmiştir.

Sosyal medya platformlarının etkileşim ve duygu odaklı algoritmaları, bu içeriklerin yankı odaları ve filtre balonları içinde hızla yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Nitekim, sahte haberlerin Twitter’da (şimdiki adıyla X) gerçek haberlerden altı kat daha hızlı yayıldığı ortaya konmuştur (Vosoughi vd., 2018). Özellikle kriz anlarındaki bilgi boşluğu, bu yanlış bilgilerin yayılımını teşvik etmekte; bu durum acil müdahaleleri geciktirebilmekte, kaynakları yanlış yönlendirebilmekte, toplumsal güveni sarsabilmekte (anksiyete, güven erozyonu) ve hatta ölümlere dahi yol açabilmektedir (Muhammed ve Mathew, 2022). Yanlış bilginin bir diğer kritik etkisi ise, düzeltilse bile bireylerin zihinsel temsillerinde kalıcı izler bırakmasıdır (Lewandowsky vd., 2012).

Türkiye’de 2025 yılında yaşanan orman yangınları hem yayılım alanı hem de etkisi bakımından oldukça yıkıcı olmuş, bu durum sosyal medyada yoğun bir bilgi akışına ve tartışmalara yol açmıştır. Ancak bu süreçte, yangınların sebepleri, etkileri ve müdahale yöntemlerine dair pek çok asılsız iddia da dolaşıma girmiştir. Bu çalışma, 2025 yılında Türkiye’de meydana gelen orman yangınları sırasında sosyal medyada yayılan yanlış bilgilerin türlerini incelemeyi, bu yanlış bilgilerle mücadele için çözüm önerileri sunarak dijital çağda afet yönetimi ve kriz iletişimi stratejilerine katkı sağlamayı ve akademik çalışmalar ile politika yapımcılar için bir yol açmayı hedeflemektedir.

Bu hedef doğrultusunda araştırmamızın temel amacı, 2025 yılı yaz döneminde Türkiye’de meydana gelen orman yangınlarıyla ilgili sosyal medyada dolaşıma giren yanlış bilgi örneklerini incelemek ve bu yanlış bilgilerin türlerini, içerik formatlarını ve doğrulama platformları üzerinden nasıl ele alındığını ortaya koymaktır. Özellikle afet ve kriz anlarında sosyal medyada hızla dolaşıma giren dezenformasyon; kamuoyunda panik, belirsizlik ve bilgi kirliliği yaratabilmektedir. Bu bağlamda çalışma şu sorulara yanıt aramaktadır:

1. Haziran–1 Ağustos 2025 tarihleri arasında orman yangınlarına ilişkin doğrulanan yanlış bilgi örnekleri hangi yanlış bilgi türlerine girmektedir?
2. Yanlış bilgilerin içerik türleri (fotoğraf, video, haber metni) nasıl dağılım göstermektedir?
3. Yanlış bilgilerin doğrulama platformları (Teyit.org, Doğruluk Payı, Malumatfurus.org, Dezenformasyonla Mücadele Merkezi, AA Teyit Hattı) arasında nasıl bir dağılımı vardır?

Bu sorulara verilecek yanıtlar, hem yanlış bilginin kriz iletişimindeki rolünü anlamak hem de doğrulama girişimlerinin işlevini değerlendirmek açısından önem taşımaktadır. Bu kapsamda çalışmamızın giriş bölümünde, yanlış bilgi ve sosyal medya konusu ile afet ve kriz iletişiminde sosyal medyanın rolü literatür temelinde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İkinci bölümde araştırmamızın yöntemi hakkında bilgiler verilmiş, üçüncü bölümde elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Dördüncü ve son bölüm olan tartışma ve sonuç bölümünde ise çalışmamızın sonucu ile gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Araştırmamızın evrenini, Türkiye’de faaliyet gösteren doğrulama platformları olan İletişim Başkanlığı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM), Anadolu Ajansı Teyit Hattı, Doğrula, Malumatfuruş, Doğruluk Payı, Teyit.org, Fact-checking Turkey ve Günün Yalanları platformlarının 2025 yılı Türkiye’de gerçekleşen orman yangınlarına ait teyitledikleri yanlış bilgi içerikleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda belirlenen evren içerisindeki ilgili döneme ait tüm içeriklere ulaşılmış, bu nedenle örnekleme yapılmamıştır.

Araştırmada veriler, 1 Haziran–1 Ağustos 2025 tarihleri arasında adı geçen doğrulama platformlarının internet sitelerinde yayınladığı içeriklerden elde edilmiştir. Bu tarih aralığının seçilmesinin nedeni orman yangınlarının bu zaman aralığında giderek artması ve buna paralel olarak özellikle sosyal medya platformlarında yanlış bilgi dolaşımının giderek çoğalmasıdır. Araştırmada, #Orman ve #OrmanYangını anahtar kelimeleri kullanılarak Teyit.org, Malumatfurus.org, Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM) ve Anadolu Ajansı (AA) Teyit Hattı doğrulama platformlarının internet sitelerinde yapılan tarama sonucunda, 30 teyitli yanlış bilgi içeriği tespit edilmiştir. Doğrula, Fact-checking Turkey ve Günün Yalanları isimli doğrulama platformlarında ise belirlenen anahtar kelimeler ve tarih aralığında yapılan aramalarda konuyla ilgili bir içeriğe rastlanmadığı için bu platformlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Analiz birimi, doğrulama platformlarında yayımlanan her bir yanlış bilgi içeriğidir. Kodlama sürecinde üç temel kategori kullanılmıştır:

- Yanlış Bilgi Türü: Araştırmada kullanılan tipoloji, First Draft’ın (Wardle ve Derakhshan, 2017) modelinden uyarlanarak 7 kategori hâlinde belirlenmiştir: Bunlar, “Manipülasyon, Çarpıtma, Hatalı İlişkilendirme, Uydurma, Taklit, Bağlamdan Koparma ve Parodi” olarak belirlenmiştir.
- İçerik Türü: Yanlış bilginin sunulduğu format (fotoğraf, video, metin, harita, görsel vb.).
- Doğrulama Platformu: İçeriği teyit eden platform (Teyit.org, Doğruluk Payı, Malumatfurus.org, DMM, AA Teyit Hattı).

Kodlama sürecinde her bir içerik ilgili kategorilere yerleştirilmiş, veriler frekans ve yüzde dağılımlarıyla raporlanmıştır. Ayrıca, yanlış bilgi türü ile içerik türü ve yanlış bilgi türü ile doğrulama platformu arasındaki ilişkiyi gösteren çapraz tablolar oluşturularak bulgular detaylandırılmıştır.

2.2. Yöntem

Araştırmada elde edilen bulguların geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla, 2025 yaz dönemindeki orman yangınlarına ilişkin sosyal medyada dolaşıma giren yanlış bilgiler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Yöntem, mesajların hem görünen özelliklerinin hem de örtük anlamlarının nesnel ve sistematik bir biçimde çözümlenmesi esasında uygulanmıştır (Krippendorff, 2018). Bu çalışmada, Hsieh ve Shannon (2005) tarafından tanımlanan güdümlü içerik analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Bu doğrultuda, Wardle ve Derakhshan'ın (2017) bilgi bozukluğu modelinden uyarlanan bir kodlama cetveli oluşturulmuş ve belirlenen 30 içerik bu cetvel üzerinden analiz edilmiştir.

Analiz sürecinde her bir içerik, yanlış bilgi türü ve formatı açısından değerlendirilmiştir. İçerik analizi metodolojisinin temel gerekliliklerinden biri olan karşılıklı dışlayıcılık ilkesi gereği, her bir analiz biriminin yalnızca bir kategoriye atanması gerekmektedir (Krippendorff, 2018; Neuendorf, 2017). Ancak sosyal medya içeriklerinin karmaşık yapısı nedeniyle bazı paylaşımların birden fazla yanlış bilgi özelliği taşıyabildiği görülmüştür. Bu tür durumlarda, kodlama güvenilirliğini sağlamak adına literatürle uyumlu olarak baskın kategori yaklaşımı benimsenmiştir. Bu kural doğrultusunda; içeriğin bütününde öne çıkan, yanıltıcılık etkisinin temel kaynağını oluşturan ve mesajın ana temasını temsil eden özellik esas alınarak kodlama yapılmıştır.

Çalışmanın nesnelliğini sağlamak ve öznel değerlendirme riskini en aza indirmek amacıyla kodlayıcılar arası güvenilirlik prosedürü uygulanmıştır. Bu kapsamda, analiz edilen içerikler, araştırmacının hipotezlerine kör olan bağımsız bir uzman tarafından ayrıca değerlendirilmiştir. İki farklı kodlayıcının analizleri karşılaştırılmış; uyuşmazlık yaşanan sınırlı sayıdaki madde üzerinde görüşülerek mutabakata varılmış ve nihai kodlama şeması oluşturulmuştur. Böylece çalışmanın dış geçerliliği ve güvenilirliği desteklenmiştir.

3. BULGULAR

Analiz edilen 30 içeriğin neredeyse yarısı "Uydurma" (14), diğer büyük kısmı ise "Hatalı İlişkilendirme" (13) kategorisine girmektedir. "Bağlamdan Koparma" (2) ve "Çarpıtma" (1) daha az sayıda örnekte görülmüştür. Bu bulgu, orman yangınlarına ilişkin yanlış bilgilerin çoğunlukla tamamen uydurulmuş içerikler ya da eski/güncel olmayan içeriklerin yeniymiş gibi sunulması yoluyla yayıldığını göstermektedir.

Şekil 1'de hatalı ilişkilendirme kategorisine giren yanlış bilgi türü görülmektedir. Sosyal medyada paylaşılan görselde NASA'ya ait ısı anomali haritasının, dünya genelindeki aktif yangınları gösterdiğine dair yanlış bilgi paylaşımı gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Yanlış bilgi içeren sosyal medya paylaşımı (Temiz, 2025)

Yanlış bilgilerin 12'si video, 11'i haber metni, 7'si fotoğraf formatındadır. Bu dağılım, görsel-işitsel içeriklerin (video ve fotoğraf) yanlış bilginin dolaşımında sıklıkla kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Yanlış bilgilerin en çok teyit edildiği platform AA Teyit Hattı (n=11) olmuştur. AA Teyit Hattı'nı Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (DMM) (n=8), Teyit.org (n=5), Malumatfuruş (n=3) ve Doğruluk Payı (n=3) takip etmektedir. Bu bulgu, farklı doğrulama platformlarının orman yangınları bağlamında farklı yoğunluklarda içerik ürettiklerini göstermektedir. Özellikle resmî (kamu) nitelikli AA Teyit Hattı ve DMM'nin konu ile ilgili doğrulama faaliyetlerinde daha aktif olduğu dikkat çekmektedir.

Çapraz tablo analizine göre, uydurma içerikler çoğunlukla haber metni (n=8) ve video (n=4) formatında sunulmuştur. Hatalı ilişkilendirme türündeki yanlış bilgilerin önemli bir kısmı video (n=6) ve fotoğraf (n=4) ile paylaşılmıştır. Bağlamdan koparma türü yalnızca video formatında gözlemlenmiştir. Bu bulgular, uydurma bilgilerin haber metinlerinde, hatalı ilişkilendirmelerin ise görsel/video tabanlı içeriklerde daha sık üretildiğini göstermektedir.

Şekil 2'de yanlış bilgi türlerinden uydurma kategorisine giren bir fotoğraf paylaşımı görülmektedir. Sosyal medyada paylaşılan ve bir itfaiyecinin kirpiyi orman yangınından kurtardığını gösterdiği iddia edilen görsel, yapay zekâ ile oluşturulmuştur.

Şekil 2. Yanlış bilgi ve görsel içeren sosyal medya paylaşımı (Malumatfurus, 2025)

Uydurma içerikler en çok AA Teyit (n=7) ve DMM (n=6) tarafından teyit edilmiştir. Hatalı ilişkilendirme örnekleri ise daha çok Teyit.org (n=4) ve Doğruluk Payı (n=3) tarafından ele alınmıştır. Çarpıtma türünde yalnızca Teyit.org tarafından analiz edilen bir (n=1) örnek bulunmaktadır.

AA Teyit daha çok video (n=7) ve sınırlı sayıda fotoğraf (n=2) içeriklerine yoğunlaşmıştır. DMM'nin doğruladığı içeriklerin büyük kısmı haber metinleri (n=7) olmuştur. Teyit.org daha çok fotoğraf (n=3) doğrulamaları yapmıştır. Malumatfuruş daha çok fotoğraf (n=2) doğrulamaları gerçekleştirmiştir. Doğruluk Payı ise ağırlıklı olarak video (n=2) içeriği doğrulamıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın temel bulguları, 2025 yılında Türkiye’de yaşanan orman yangınları sırasında sosyal medyada yayılan yanlış bilgilerin niteliğini ve yayılım dinamiklerini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar, afet dönemlerinde bilgi dolaşım ağının nasıl bozulduğunu ve sosyal medyanın bu süreçte nasıl hem bir fırsat hem de bir risk oluşturduğunu anlamak açısından önemlidir. Yanlış bilgilerin türleri, içerik biçimleri, doğrulama platformlarının etkinliği ve bu unsurlar arasındaki ilişkiler, literatürle birlikte değerlendirildiğinde, afet dönemlerinde sosyal medyanın çift yönlü doğasının açıkça görüldüğü anlaşılmaktadır. Araştırmada en dikkat çekici bulgu, yanlış bilgilerin büyük oranda uydurma (%46,7) ve hatalı ilişkilendirme (%43,3) kategorilerinde yoğunlaşmasıdır. Bu durum, afet dönemlerinde bilgi boşluğunun en çok tamamen gerçek dışı haberlerle ya da geçmişteki olaylara ait görsel veya bilgilerin güncelmiş gibi sunulması yoluyla doldurulduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Wardle ve Derakhshan’ın (2017) “bilgi bozukluğu” modelindeki kategorilerle uyumludur ve literatürdeki benzer çalışmalarla örtüşmektedir. Türkiye’de 2021 yılında yaşanan orman yangınlarında da benzer bir tablo gözlemlenmiş, yangınların kasıtlı çıkarıldığına dair uydurma iddialar ve yanlış bağlamda sunulan görseller kamuoyunda paniğe ve kutuplaşmaya yol açmıştır (Kavoğlu, 2023).

Yanlış bilginin türleri kadar içerik formatları da önemlidir. Bulgular, yanlış bilgilerin büyük oranda video (%40) ve haber metinleri (%36,7) aracılığıyla yayıldığını göstermektedir. Fotoğraflar ise %23,3

ile üçüncü sırada yer almaktadır. Bu dağılım, görsel-işitsel içeriklerin kriz dönemlerinde daha etkili bir yanlış bilgi taşıyıcısı olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde de görsellerin ve videoların yanlış bilgiye inanmayı kolaylaştıran bir inandırıcılık yanılsaması yarattığı belirtilmektedir (Ecker vd., 2020). Del Vicario vd. (2016) yankı odaları üzerine yaptığı araştırma da özellikle duygusal yoğunluğu yüksek görsel içeriklerin kullanıcılar arasında çok daha hızlı yayıldığını göstermektedir. Türkiye’de 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri sırasında yayılan yanlış bilgilerin de büyük ölçüde video ve görsel içeriklerden oluştuğu göz önünde bulundurulduğunda (Koçyiğit, 2023), bu bulgu literatürdeki diğer çalışmalarla da uyumlu görünmektedir.

Yanlış bilgilerin hangi doğrulama platformları tarafından ele alındığına dair bulgular da dikkate değerdir. Araştırmada, en çok doğrulama yapan platformların AA Teyit Hattı (%36,7) ve Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (%26,7) gibi resmî (kamu) nitelikli girişimler olduğu görülmüştür. Teyit.org ve Malumatfuruş gibi bağımsız platformların ise daha sınırlı sayıda içerik doğruladığı belirlenmiştir. Bu durum, resmî kurumların afet dönemlerinde yanlış bilginin düzeltilmesi konusunda daha aktif rol üstlendiğini göstermektedir. Bununla birlikte literatür, yalnızca resmî doğrulama faaliyetlerine güvenmenin yeterli olmayabileceğini vurgulamaktadır. Méndez-Muros vd. (2024), Türkiye-Suriye depremleri sırasında resmî doğrulama mekanizmalarının hızlı hareket edemediğini, bağımsız girişimlerin ise toplumsal güven açısından daha etkin rol oynadığını belirtmiştir. Bu nedenle, afet dönemlerinde resmî ve bağımsız doğrulama platformlarının iş birliği içinde çalışması kritik önemdedir.

Çapraz tablolar üzerinden elde edilen bulgular, yanlış bilginin türü ile içerik formatı arasında belirgin ilişkiler olduğunu göstermektedir. Uydurma içeriklerin en çok haber metni ve video formatında üretildiği, hatalı ilişkilendirme türündeki yanlış bilgilerin ise ağırlıklı olarak video ve fotoğraf üzerinden dolaşıma girdiği görülmektedir. Bu durum, metinsel içeriklerin çoğunlukla tamamen kurgusal iddialar için, görsel içeriklerin ise bağlamından kopararak yanlış algılar yaratmak için kullanıldığını göstermektedir. Dolayısıyla, yanlış bilginin yalnızca türüne değil, içerik biçimine göre de farklı stratejilerle mücadele edilmesi gerektiği açıktır.

Yanlış bilgi türleri ile doğrulama platformları arasındaki ilişki de dikkate değerdir. Bulgular, uydurma içeriklerin en çok AA Teyit Hattı ve DMM tarafından, hatalı ilişkilendirmelerin ise Teyit.org ve Doğruluk Payı tarafından ele alındığını göstermektedir. Bu durum, doğrulama platformlarının farklı türdeki yanlış bilgilere odaklanma eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Resmî doğrulama platformları daha çok uydurma içeriklere odaklanırken, bağımsız girişimlerin bağlam sorunlarını ve hatalı ilişkilendirmeleri ele aldığı görülmektedir. Bu farklılaşma, doğrulama sistemi yapısının çeşitliliğini artırmakla birlikte, koordinasyon eksikliğinde parçalı bir mücadeleye de yol açabilmektedir.

Araştırma, orman yangınlarıyla ilgili yanlış bilgiye karşı mücadelede bir dizi çözüm önerisi de ortaya koymaktadır. Öncelikle, orman yangını gibi afet dönemlerinde resmî kurumların (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, İletişim Başkanlığı vb.) daha hızlı ve şeffaf biçimde bilgi paylaşması gerekmektedir. Kriz anlarında gecikmiş açıklamalar, yanlış bilginin daha hızlı yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle, resmî kurumlar yalnızca düzeltici değil, aynı zamanda önleyici iletişim stratejileri geliştirmelidir. Yanlış bilginin özellikle görsel-işitsel içeriklerde yoğunlaşması, tersine görsel arama teknolojilerinin, yapay zekâ destekli doğrulama araçlarının daha yaygın kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca toplumun dijital medya okuryazarlığının güçlendirilmesi, yanlış bilgiye karşı daha dirençli bir sosyal yapı oluşturulması açısından kritik bir öneme sahiptir. Eğitim müfredatlarında dijital okuryazarlığa dair daha fazla içerik yer almalı, afet dönemlerinde medya kuruluşlarının doğrulama sorumlulukları yasal çerçevelerle güçlendirilmelidir.

Araştırma, gelecek çalışmalar için çeşitli konu başlıkları da önermektedir. Öncelikle, farklı afet türlerinde yanlış bilginin hangi türlerde yoğunlaştığının karşılaştırmalı olarak incelenmesi, yanlış bilginin afet bağlamına göre değişen dinamiklerini anlamak açısından önemlidir. Ayrıca kullanıcıların

video, fotoğraf ve metin formatındaki yanlış bilgilere verdikleri tepkiler deneysel yöntemlerle analiz edilmelidir. Böylece hangi içerik türlerinin daha inandırıcı bulunduğu ve düzeltici mesajların etkisinin nasıl değiştiği ortaya konabilir. Yapay zekâ destekli erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, afet dönemlerinde yanlış bilgi tespitinde hız kazandırabilir. Gelecek araştırmalar, bu tür teknolojilerin etkinliğini ve kullanıcı güveni üzerindeki etkilerini değerlendirmelidir. Ayrıca doğrulama platformlarının sosyal medya algoritmalarına nasıl entegre edilebileceği, kullanıcıların bilgiye erişim biçimlerini nasıl etkilediği gibi konular da incelenmelidir.

Sonuç olarak bulgular, orman yangınlarıyla ilgili yanlış bilgilerin çeşitli platformlarda ve içerik türlerinde dolaşıma girdiğini ve bununla ilgili mücadele edilmesi gerektiğini göstermektedir. Araştırma, afet dönemlerinde sosyal medyada yanlış bilgiyle mücadelenin yalnızca teknik değil, aynı zamanda politik, kültürel ve etik boyutları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, gelecekte yapılacak araştırmaların disiplinler arası yaklaşımları benimsemesi, yerel bağlamları dikkate alması ve teknoloji-politika-toplum üçgeninde çözüm önerileri geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Böylece, afet dönemlerinde toplumsal dayanıklılığı artıran, güvenilir bilgi akışını sağlayan ve kamuoyunun güvenliğini koruyan daha etkili bir kriz iletişimi çerçevesi oluşturulabilir; yaratılacak farkındalıkla, özellikle orman yangınlarının önlenmesi hususunda önemli başarılar elde edilebilir.

Yazar Beyanları

Çıkar çatışması yoktur. Çalışma için maddi destek alınmamıştır. Etik kurul onayı gerekmemektedir. Üretken yapay zekâ araçları kullanılmamıştır. Daha önce sunulmamış veya yayımlanmamıştır. Veriler makale içinde sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Ağca, M. E. (2023). *Afet odaklı risk iletişiminde sosyal medya kullanımı: AFAD örneği*. *MEDIAJ*, 6(1), 41–60. <https://doi.org/10.33464/mediaj.1190707>
- Alexander, D. E. (2014). Social media in disaster risk reduction and crisis management. *Science and Engineering Ethics*, 20(3), 717–733. <https://doi.org/10.1007/s11948-013-9502-z>
- Arklan, Ü. ve Koçyiğit, İ. (2024). Afet dönemlerinde sosyal medyada dezenformasyonun yayılımı: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri örneği. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 525–546. <https://doi.org/10.11616/asbi.1453304>
- Atkan, B. ve Çevik Ergin, T. (2024). Kriz iletişimi bağlamında şirketlerin sosyal medya paylaşımları: 6 Şubat depremi özelinde bir içerik analizi. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 7(1), 32–44. <https://doi.org/10.61766/hire.1392409>
- Aydın, B. O. ve Duğan, Ö. (2023). Kriz sonrası bilgi yayılımı ve sosyal medya kullanım özellikleri: Batı Karadeniz sel felaketi ağına dair bir analiz. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, (64), 37–69. <https://doi.org/10.26650/connectist2023-1063182>
- Bal, F. ve Yılmaz, E. S. (2024). Doğal afet krizlerinde sosyal medyanın rolü üzerine yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(1), 128–138. <https://doi.org/10.35341/afet.1321350>
- Beggs, J. C. (2018). Applications: Disaster communication and community engagement. *Disaster epidemiology* içinde (ss. 163-169). Academic Press.
- Cheng, Y. (2018). How social media is changing crisis communication strategies: Evidence from the updated literature. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 26(1), 58–68. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12130>
- Del Vicario, M., Bessi, A., Zollo, F., Petroni, F., Scala, A., Caldarelli, G., Stanley, H. E. ve Quattrociocchi, W. (2016). The spreading of misinformation online. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(3), 554–559. <https://doi.org/10.1073/pnas.1517441113>
- Demiröz, K. (2020). Afet kriz yönetiminde sosyal medyanın işlevselliği ve zararları üzerine bir inceleme. *Resilience*, 4(2), 293–304. <https://doi.org/10.32569/resilience.735807>

- Ecker, U. K., Lewandowsky, S. ve Chadwick, M. (2020). Can corrections spread misinformation to new audiences? Testing for the elusive familiarity backfire effect. *Cognitive Research: Principles and Implications*, 5(1), 41. <https://doi.org/10.1186/s41235-020-00241-6>
- Eriksson, M. (2018). Lessons for crisis communication on social media: A systematic review of what research tells the practice. *International Journal of Strategic Communication*, 12(5), 526–551. <https://doi.org/10.1080/1553118X.2018.1510405>
- Eriksson, M. ve Olsson, E. K. (2016). Facebook and Twitter in crisis communication: A comparative study of crisis communication professionals and citizens. *Journal of contingencies and crisis management*, 24(4), 198–208. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12116>
- Hagler, G. S., Henderson, S. B., McCaffrey, S., Johnston, F. H., Stone, S., Rappold, A. ve Cascio, W. E. (2021). Editorial: Understanding and communicating wildland fire smoke risk. *Frontiers in Public Health*, 9, 721823. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.721823>
- Houston, J. B., Hawthorne, J., Perreault, M. F., Park, E. H., Goldstein Hode, M., Halliwell, M. R., Turner McGowen, S. E., Davis, R., Vaid, S., McElderry, J. A., Griffith, S. A. (2015). Social media and disasters: A functional framework for social media use in disaster planning, response, and research. *Disasters*, 39(1), 1–22. <https://doi.org/10.1111/disa.12092>
- Hsieh, H.-F. ve Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>
- Ilgin, H. Ö. ve Karagül, D. (2023). Afet İletişimi ve sosyal medyada dezenformasyon. M. A. Göngen ve Y. Kesgin (Ed.), *Yeni medya araştırmaları: Dil, imaj, fenomenler, teknoloji, dezenformasyon içinde* (ss. 61–90). Özgür Yayınları. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub63.c224>
- Kavoğlu, S. (2023). 2021 Yılı orman yangınlarıyla mücadele sürecinin durumsal kriz iletişimi perspektifinden analizi. *İNİF E- Dergi*, 8(2), 190–209. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.1334375>
- Koçyiğit, A. (2023). Olağanüstü hallerde sosyal medyada dezenformasyonla mücadele ve kriz iletişimi: Kahramanmaraş depremi üzerine bir analiz. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (10), 68–86. <https://doi.org/10.56676/kiad.1264562>
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology* (4. baskı). Sage.
- Lewandowsky, S., Ecker, U. K. H., Seifert, C. M., Schwarz, N. ve Cook, J. (2012). Misinformation and its correction: Continued influence and successful debiasing. *Psychological Science in the Public Interest*, 13(3), 106–131. <https://doi.org/10.1177/1529100612451018>
- Malumatfurus. (2025, Temmuz 27). *İtfaiyecinin orman yangınından kurtardığı kirpiyle görüntülediği iddiasıyla paylaşılan görsel*. Malumatfurus.org. <https://www.malumatfurus.org/orman-yangini-kirpi/>
- Martínez-Rojas, M., del Carmen Pardo-Ferreira, M. ve Rubio-Romero, J. C. (2018). Twitter as a tool for the management and analysis of emergency situations: A systematic literature review. *International Journal of Information Management*, 43, 196–208. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2018.07.008>
- Méndez-Muros, S., Fernández-García, M. ve Calvo, G. P. (2024). Disinformation in social media during the 2023 Turkey-Syria earthquake: A small sample analysis. *Societies*, 14(4), Article 43. <https://doi.org/10.3390/soc14040043>
- Muhammed, T. ve Mathew, S. K. (2022). The disaster of misinformation: A review of research in social media. *International Journal of Data Science and Analytics*, 13(4), 271–285. <https://doi.org/10.1007/s41060-022-00311-6>
- Muniz-Rodriguez, K., Fung, I. C. H., Ferdosi, S. R., Ofori, S. K., Lee, Y., Tariq, A. ve Chowell, G. (2020). Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 transmission potential, Iran, 2020. *Emerging Infectious Diseases*, 26(8), 1915. <https://doi.org/10.3201/eid2608.200536>
- Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook* (2nd ed.). Sage.
- Paveglio, T., Prato, T., Dalenberg, D. ve Venn, T. (2014). Understanding evacuation preferences and wildfire mitigations among Northwest Montana residents. *International Journal of Wildland Fire*, 23(3), 435. <https://doi.org/10.1071/WF13057>
- Seneviratne, S., Meegahapola, S., Abeyratne, N. ve Perera, S. (2024). Social media in disaster management: Review of challenges and opportunities. *Sustainability*, 16(11), Article 4824. <https://doi.org/10.3390/su16114824>

- Simon, T., Goldberg, A. ve Adini, B. (2015). Socializing in emergencies: A review of the use of social media in emergency situations. *International Journal of Information Management*, 35(5), 609–619. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2015.07.001>
- Steelman, T. A. ve McCaffrey, S. (2013). Best practices in risk and crisis communication: Implications for natural hazards management. *Natural hazards*, 65(1), 683-705. <https://doi.org/10.1007/s11069-012-0386-z>
- Sutton, J. ve Kuligowski, E. D. (2019). Alerts and warnings on short messaging channels: Guidance from an expert panel process. *Natural Hazards Review*, 20(2), 04019002. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)NH.1527-6996.0000324](https://doi.org/10.1061/(ASCE)NH.1527-6996.0000324)
- Taşkın, H. ve Boran, T. (2024). Kahramanmaraş Depremi'nde markaların kriz iletişimi yönetimlerine yönelik karşılaştırmalı bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12(1), 171–202. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.1407617>
- Taylor, J., Gillette, S. C., Hodgson, R. W. ve Downing, J. L. (2007). *Communicating with wildland interface communities during wildfire (Open-File Report 2005 1061)*. U.S. Geological Survey. <https://doi.org/10.3133/ofr20051061>
- Temiz, D. (2025, Temmuz 28). NASA'ya ait harita dünyada meydana gelen yangınları mı gösteriyor? Teyit.org. <https://tinyurl.com/24ddhacw>
- Velez, A.-L. K., Diaz, J. M. ve Wall, T. U. (2017). Public information seeking, place-based risk messaging and wildfire preparedness in southern California. *International Journal of Wildland Fire*, 26(6), 469477. <https://doi.org/10.1071/wf16219>
- Vosoughi, S., Roy, D. ve Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6375), 1146–1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>
- Wang, Z., Ye, X. ve Tsou, M. H. (2016). Spatial, temporal, and content analysis of Twitter for wildfire hazards. *Natural Hazards*, 83(1), 523–540. <https://doi.org/10.1007/s11069-016-2329-6>
- Wardle, C. ve Derakhshan, H. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking*. Council of Europe.
- Yazar, F. (2023). 2021 Yılında Akdeniz ve Ege Bölgesinde gerçekleşen orman yangınlarının afet kriz iletişimi yönetimi bağlamında incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 50, 251–272. <https://doi.org/10.52642/susbed.1225271>
- Young, C. E., Kuligowski, E. D. ve Pradhan, A. (2020). *A review of social media use during disaster response and recovery phases* (ss. 01–31). US Department of Commerce, National Institute of Standards and Technology. <https://doi.org/10.6028/NIST.TN.2086>